

Lausuntotiivistelmä luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi ulkomaalaislain ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta – Rajamenettelyn käyttöönotto ja nopeutetun menettelyn uudistaminen

1. Johdanto

Sisäministeriössä on valmisteltu virkatyönä luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle ulkomaalaislain (301/2004), ulkomaalaislain muuttamisesta annetun lain (389/2023) ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) muutoksista, joilla mahdollistetaan EU:n turvapaikkamenettelydirektiivin (2013/32/EU) mukaisen rajamenettelyn käyttöönotto ja soveltaminen Suomessa sekä nopeutetun menettelyn soveltamisalan laajentaminen.

Rajamenettelyn käyttöön ottamisella luotaisiin uusi keino käsitellä tiettyjä, todennäköisesti perusteettomia, turvapaikkahakemuksia hyvin nopeassa menettelyssä ulkorajalla, kauttakulkualueella tai näiden läheisyydessä niin, etteivät hakijat voisi liikkua vapaasti Suomen alueella tai edelleen muihin EU-maihin. Turvapaikkamenettelydirektiivi asettaa rajamenettelylle tietyt soveltamista koskevat raamit, joiden mukaisesti esitysluonnoksessa ehdotetaan muutoksia ulkomaalaislakiin. Osa rajamenettelyn soveltamiseen liittyvistä seikoista on jätetty kansallisen sääntelyn varaan kuten menettelyn aikaisen liikkumisvapauden rajoittamisen järjestäminen sekä menettelyn päättymisen. Myös näistä ehdotetaan säännökset ulkomaalaislakiin ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annettuun lakiin.

2. Yhteenveto lausunnoista

Yhteensä 33 tahoja antoi esityksestä lausunnon. Tahot ovat eduskunnan oikeusasiamies, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, ulkoministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, Maahanmuuttovirasto, Poliisihallitus, Rajavartiolaitos, suojelupoliisi, Keskusrikospoliisi, Tuomioistuinvirasto, korkein hallinto-oikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Itä-Suomen hallinto-oikeus, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, Turun hallinto-oikeus, Helsingin Käräjäoikeus, oikeusapu- ja edunvalvontapiirien yhteinen lausunto, lapsiasiavaltuutettu, yhden-vertaisuusvaltuutettu, Kirkkohallitus, Amnesty International Suomen osasto ry, Pakolais-neuvonta ry, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Pakolaisapu, Turvapaidanhakijoiden tuki ry, Suomen Punainen Risti, Siirtolaisuusinstituutti, Lastensuojelun Keskusliitto, Pelastakaa Lapset ry, Suomen UNICEF, UNHCR (Tukholman toimisto).

Valtioneuvoston oikeuskansleri ei lausunut esitysluonnoksesta.

Useassa lausunnossa annettua kahden viikon lausuntoaikaa pidettiin liian lyhyenä. Joissain lausunnoissa kiinnitettiin myös huomiota siihen, että lausuntoa pyydetessä ei ole käytetty julkishallinnon verkkopalvelua, lausuntopalvelu.fi -sivustoa.

Lausuntoaika oli 12.-26.2.2024. Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat, mukaan lukien lausuntopyyntö ja lausunnot, ovat nähtävillä sisäministeriön verkkosivulla <https://intermin.fi/hankkeet/hankehaku> tunnuksella SM033:00/2023.

3. Yleiset kannanotot

3.1 Rajamenettely

Ehdotetun rajamenettelyn käyttöönotosta esitetyt huomiot jakaantuivat kahtia. Osa lausunnonantajista kannatti rajamenettelyn käyttöönottamista ja painotti sen vaikutusta muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybrdivaikuttamiseen varautumisessa, kun taas osa katsoi, ettei menettelyä tulisi lainkaan ottaa Suomessa käyttöön esimerkiksi siihen liittyvien oikeusturvariskien vuoksi. Lähes kaikissa lausunnoissa nostettiin esille tarve laajemmille vaikutusarvioinneille. Erityisesti rajamenettelyn sopivuutta laajamittaisen maahantulon tilanteeseen olisi pitänyt arvioida erikseen ja esitettyä laajemmin. Lisäksi useammassa lausunnossa mainittiin vastaanottokeskuksen johtajalle vastuutettu rooli poistumisluvan antamiseen, mikä nähtiin monessa lausunnossa perustuslain kannalta ongelmallisena.

Maahanmuuttovirasto puoltaa lausunnossaan rajamenettelyn käyttöönottoa painottaen kaikkien turvapaikkahakemusten tutkimista yksilöllisesti, perusteellisesti ja oikeudenmukaisesti. Määrittävänä viranomaisena Maahanmuuttovirastolla on vastuu myös muiden rajamenettelyyn liittyvien viranomaisten ohjeistamisesta sekä kouluttamisesta, mikä vaatii resursseja. Virasto myös painottaa oikea-aikaisen tiedonannon tärkeyttä hakijalle heti menettelyn alussa, mutta myös sen päätyttyä.

Keskusrikospoliisi, Rajavartiolaitos sekä Suojelupoliisi katsovat, että esityksen taustalla on olennainen tarve uudistaa nopeutetun menettelyn käyttämistä koskevaa säännöstä ja ottaa käyttöön rajamenettely. Kaikki tahot pitävät rajamenettelyä yhtenä tarvittavana työkaluna laajamittaisen maahantulon tilanteessa ja keinona tehostaa perusteettomien turvapaikkahakemusten käsittelyä. Lisäksi Suojelupoliisi pitää erityisen tärkeänä sitä, että rajamenettelyä tai nopeutettua menettelyä voidaan käyttää kaikkiin niihin turvapaikanhakijoihin, joiden voidaan katsoa olevan vaaraksi kansalliselle turvallisuudelle tai yleiselle järjestykselle.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota lausunnossaan siihen, ettei EU-oikeus edellytä esityksessä ehdotettuja muutoksia, ja että esityksessä tulisi tehdä perusoikeuksien rajoitusedellytysten arviointi myös silloin, kun otetaan käyttöön EU-lainsäädännön mahdollistama liikkumavara, joka vaikuttaa perus- ja ihmisoikeuksiin. Lausunnon mukaan esityksessä pitäisi myös olla erillinen perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia koskeva osio. Lisäksi oikeusministeriö toteaa, että esityksessä tulisi olla erillinen tavoiteosio, ja että vastaanottokeskuksen johtajan antama lupa poistua keskuksen alueelta tulisi arvioida merkittävän julkisen vallan käytön näkökulmasta.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa lausunnossaan, ettei esityksessä ole riittävällä tavalla arvioitu vaikutuksia muiden viranomaisten, ja erityisesti hyvinvointialueiden, toimintaan. Tämä olisi ministeriön mukaan olennaista erityisesti laajamittaisen maahantulon tilanteisiin varautumisessa.

Valtiovarainministeriö toteaa lausunnossaan rajamenettelyn käyttöönoton vaikuttavan perustellulta kansallisen turvallisuuden vahvistamiseksi sekä mahdollisesti perusteettomien tur-

Sisäministeriö Inrikesministeriet

vapaikkahakemuksen ehkäisemiseksi. Esityksen vahvistamiseksi olisi ministeriön mukaan kuitenkin olennaista arvioida tarkemmin uudistuksesta seuraavia taloudellisia kustannuksia sekä muun muassa järjestelmäkehitystarpeita.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ei lausunnossaan kannata rajamenettelyn jatkuvaa soveltamista, ja vähintään esityksessä tulisi selvästi osoittaa, että menettelyn säätäminen pysyväksi menettelyksi on välttämätöntä menettelyn tarkoituksen kannalta, kun otetaan huomioon, kuinka olennaisesti sillä puututtaisiin perus- ja ihmisoikeuksiin.

Ulkoministeriö pitää tärkeänä ottaa käyttöön keinoja, jotka vähentävät mahdollisuutta vaikuttaa Suomeen välineellistetyin maahantulon keinoin, ja ehdotettu rajamenettely tuo uuden lisäkeinon vastata välineellistetyin maahantulon tilanteeseen.

Asianajajaliitto toteaa lausunnossaan, ettei esityksessä ole riittävästi tuotu esille perusteita sille, että rajamenettely tulisi esitetyllä tavalla ottaa käyttöön. Lausunnossa viitataan tämän osalta erityisesti itärajan tilanteeseen loppuvuodesta 2023, sillä suurin osa Venäjän hybridioperaation seurauksena turvapaikka hakeneista ei olisi ohjautunut rajamenettelyyn.

3.2 Nopeutettu menettely

Samoin kuin rajamenettelyn kohdalla, myös nopeutetun menettelyn osalta osa lausunnonantajista piti uudistusta hyvänä ja painotti erityisesti sen vaikutusta perusteettomien hakemusten käsittelyyn. Osa katsoi, ettei nopeutetun menettelyn laajentamista tarvita, ja että erityisesti uusintahakemusten sisällyttäminen nopeutetun menettelyn perusteisiin voisi vaarantaa hakijoiden oikeusturvan.

Maahanmuuttoviraston mukaan nopeutetun menettelyn laajentamisella vaikutetaan viime kädessä koko turvapaikkamenettelyn uskottavuuteen ja tehostetaan maasta poistamisia ainakin päätösten osalta. Toisaalta menettelyn laajentamisella nähdään olevan vaikutusta virastossa tarvittaviin resursseihin erityisesti seulonnan osalta. Näin ollen tulevilla priorisoinneilla voi olla vaikutusta myös normaalimenettelyssä tutkittujen hakemusten käsittelyn keston.

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien yhteisessä lausunnossa todetaan, että ehdotettua säätelyä ilmeisen perusteettomien hakemusten ja nopeutetun menettelyn käyttämisen osalta voidaan pitää perusteltuna, sillä ehdotus muun muassa selkeyttäisi säätelyä. Lisäksi kaikkien menettelydirektiivin mukaisten perusteiden käyttäminen kansallisessa lainsäädännössä nopeutetun menettelyn osalta on perusteltua.

Punainen Risti painottaa lausunnossaan, että esitykseen on tähdennettävä perusteluita nopeutetusta menettelystä siltä osin, että vaaraksi kansallisella turvallisuudelle oleminen on joidenkin tapauksissa yksilöllinen arvio, eikä uhkana voida pitää yksinomaan sitä, että henkilöä on käytetty hyväksi maahantulon järjestämisen keinoin tapahtuvassa hybridivaikuttamisessa.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa, että tutkinnan aikarajasta huolimatta tutkinnan on oltava laadukasta. Lisäksi lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, esityksessä tulisi tarkemmin tuoda esille, millaisin perustein arvioidaan sitä, todetaanko hakemus nopeutetun menettelyn päätteeksi ilmeisen perusteettomaksi, vai onko kyse niin sanotusta tavallisesta kielteisestä päätöksestä.

4. Yksityiskohtaiset kannanotot

Alaikäiset ja haavoittuvassa asemassa olevat hakijat

Ehdotetusta koskien alaikäisiä hakijoita esitettiin näkemyksiä lähes kaikissa lausunnoissa. Suurimmassa osassa lausuntoja todetaan, että alaikäiset ja haavoittuvat olisi voitu rajata esitettyjen menettelyjen soveltamisen ulkopuolelle kokonaan. Myös liikkumisvapauden rajoitukset tai viimekädessä säilöönotto alaikäisten kohdalla mainittiin useissa lausunnoissa seikkana, joka tulisi jatkovalmistelussa poistaa esityksestä. Tällaisia kannanottoja esittivät esimerkiksi Amnesty International, Kirkkohallitus, Lapsiasiainvaltuutetun toimisto, Lastensuojelun Keskusliitto, Pakolaisneuvonta ry, Punainen Risti, Siirtolaisuusinstituutti, UNHCR ja UNICEF. Lisäksi suurimmassa osassa lausuntoja tuotiin esille haavoittuvuuden tunnistamisen vaikeus rajamenettelyssä.

Eduskunnan oikeusasiamiehen mielestä esityksessä jää epäselväksi, mitä lapsen etu rajamenettelyn yhteydessä tarkoittaa, ja onko tarkoitus esimerkiksi majoittaa perheet yhdessä rajamenettelyssä käytetyssä vastaanottokeskuksessa.

Lapsiasiainvaltuutettu ja yhdenvertaisuusvaltuutettu toteavat lausunnoissaan esittäneensä jo vuoden 2023 lopussa ministereille toimittamassaan kirjelmässä vakavan huolensa rajamenettelyn soveltamisesta lapseen. Lisäksi lapsiasiainvaltuutettu toteaa, että rajamenettely rajoittaa useita lapsen perus- ja ihmisoikeuksia.

Oikeusministeriön mukaan lapsen edun arviointia rajamenettelyn soveltamisessa lapseen olisi syytä jatkovalmistelussa täydentää; lapsen edusta tulee huolehtia tarpeeksi täsmällisesti myös säännösperusteisesti. Lisäksi ministeriö kehottaa perusteluissa tarkentamaan, voisiko uusi rajamenettelyn säilöönottoperuste tulla sovellettavaksi myös alaikäisten hakijoiden kohdalla, sillä säilöönoton tulisi alaikäisten kohdalla olla viimeinen keino. Haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden tunnistaminen on oikeusministeriön näkemyksen mukaan olennaista, ja osittain jää epäselväksi, miten ihmiskaupan uhrien ja muiden haavoittuvien hakijoiden tunnistaminen rajamenettelyssä ja etäpuhuttelutilanteissa varmistetaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa lausunnossaan, että yleisesti ja erityisesti muuttoliikkeen välineellistämisen tilanteita varten olisi selvitettävä koulujen ja niissä koulua käyvien lasten turvallisuuden vuoksi mahdollisuuksia arvioida luotettavasti alaikäisenä turvapaikkaa hakvien ikä tarvittaessa, ennen kuin heidän koulunkäyntinsä järjestetään vastaanottokeskuksen ulkopuolella.

Pelastakaa Lapset ry painottaa lapsen edun tärkeyttä ja sitä, että haavoittuvuuksien arvioinnissa viranomaisen tulee kyetä ottamaan huomioon myös lapsen haavoittuvuudet. Lisäksi lasten liikkumisvapauden rajoittamisesta tai säilöönotosta tulisi pitäytyä. Alaikäisillä tulee olla esteetön pääsy kaikkiin hänen hyvinvointinsa kannalta tärkeisiin palveluihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää lausunnossaan siitä, että esityksessä on tunnistettu lapsen edun merkitys suhteessa maahanmuuton valvontaan liittyviin näkökulmiin. Ministeriö kuitenkin huomauttaa, että alaikäisiin kohdistettu säilöönotto tai liikkumisvapauden rajoit-

Sisäministeriö Inrikesministeriet

taminen ovat äärimmäisiä toimenpiteitä, ja esityksessä tulisi tarkemmin selventää, miten esimerkiksi vastaanottokeskusten viranomaisvallan käyttöä ohjeistetaan lasten oikeuksien väliaikaisissa rajoittamistilanteissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää hyvänä, että ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten kohdalla on huomioitu heidän erityinen asemansa. Toisaalta ministeriö toteaa lausunnossaan, että vaikutusten arviointia tulisi yhä täydentää yksin tulleiden alaikäisten sekä heidän kotoutumisen edistämistään koskevien vaikutusten osalta.

Liikkumisvapauden rajoittaminen ja tarve saada asiasta perustuslakivaliokunnan arvio

Liikkumisvapauden rajoittamisen osalta osa lausunnoista piti sitä perusteltuna rajamenettelyn tarkoitus huomioon ottaen. Osa puolestaan kyseenalaisti menettelyn perustuslain näkökulmasta ja totesi eron liikkumisvapauden rajoittamisen ja vapaudenmenetyksen välillä olevan pieni.

Eduskunnan oikeusasiamies kehottaa lausunnossaan täsmentämään esityksen perusteluita liittyen siihen, mitkä rajamenettelyyn otetun hakijan oikeudet ovat suhteessa siihen vastaanottokeskuksen alueeseen, johon hänet on määrätty. Lisäksi jatkovalmistelussa tulisi lausunnon mukaan pohtia tarkemmin vapaudenmenetyksen ja liikkumisvapauden rajoituksen teoreettisia ja käytännöllisiä eroavaisuuksia. Vastaanottokeskuksen johtajalle annettu tehtävä päättää hakijan poistumisesta vastaanottokeskuksen alueelta on oikeusasiamiehen mukaan mahdollisesti ongelmallinen, jos kyse on merkittävän julkisen vallan käytöstä; esityksen perusteluissa tulisi ottaa kantaa siihen, miksi päätösvallan antaminen vastaanottokeskuksen johtajalle on perustuslain 124 §:n näkökulmasta perusteltua.

Maahanmuuttovirasto toteaa keskeisen kysymyksen olevan se, millaista rajamenettelyssä olevien asiakkaiden liikkumisen rajoittamista tai valvontaa vastaanottokeskuksilta edellytetään. Mikäli on tarvetta laajemmalle valvonnalle, vaikuttaa se sekä resursseihin että tarpeeseen panostaa teknisiin ratkaisuihin kuten kulunvalvontaan.

Oikeusministeriön mukaan erityisesti perusteluja liikkumisvapauden rajoittamisen suhteen tulee vahvistaa ja perusteluja perusoikeuksien rajoitusedellytysten täyttymisestä lisätä. Ministeriö lisäksi toteaa asiassa olevan viitteitä siitä, että rajamenettelyyn liittyvässä menettelyssä on kyse liikkumisvapauden rajoittamisen sijaan vapaudenmenetyksestä. Epäselväksi lausunnon mukaan jää myös se, millaista valvontaa vastaanottokeskuksissa olisi määrä toteuttaa, jotta muun muassa varmistetaan henkilön pysyminen hänelle määrättyllä alueella. Eduskunnan oikeusasiamiehen tapaan oikeusministeriö piti vastaanottokeskuksen johtajan antamaa poistumislupaa merkittävänä julkisen vallan käyttönä.

Poliisihallitus katsoo, että rajamenettelyyn liittyvää liikkumisvapauden rajoittamista voidaan pitää hyvänä muutoksena nykyiseen turvapaikkaprosessin vapaaseen liikkumiseen verrattuna, koska sillä voidaan paremmin kontrolloida turvapaikkaprosessissa olevia ulkomaalaisia ja edistää turvapaikka-asian nopeampaa käsittelyä.

Punainen Risti pyytää esityksessä lisättäväksi säännöstä siitä, että rajamenettely toteutettaisiin ainoastaan viranomaisten ylläpitämässä vastaanottokeskuksessa.

Sisäministeriö Inrikesministeriet

Rajavartiolaitos toteaa hakijalla olevaa velvollisuutta pysyä hänelle osoitetun vastaanottokeskuksen alueella tärkeänä erityisesti maahantulon välineellistämisen tilanteessa. Toisaalta lausunnossa myös huomautetaan, että laajamittaisen maahantulon tilanteessa tilanne valtakunnan rajalla voi olla vaikea, jolloin Rajavartiolaitoksen mahdollisuudet esimerkiksi hakemusten rekisteröinnin ja vastaanottokeskuksiin kuljetusten osalta voivat olla rajoittuneita.

Asianajajaliitto painottaa, että esityksessäkin mainittu seikka siitä, että säilöönoton tulisi aina olla viimeinen turvaamistoimi, on tärkeää.

Videon välityksellä tapahtuvat puhuttelut (etäpuhuttelut)

Etäpuhutteluiden osalta lähes jokaisessa lausunnossa painotettiin tapauskohtaista harkintaa kyseisen menettelyn käyttämiselle, sillä videon välityksellä tapahtuva puhuttelutilaisuus ei sovi kaikille hakijoille kuten esimerkiksi haavoittuvassa asemassa oleville.

Maahanmuuttovirasto kiinnitti etäyhteyksien osalta lausunnossaan huomiota siihen, että etäyhteyksien käytön on oltava tietoturvallista. Usein avustajien etänä ollessaan ei ole mahdollista osallistua puhutteluun tietoturvan kannalta riittävästi suojatun yhteyden kautta, mikä on koronapandemian aikana ratkaistu erillisellä tietoturvapoikkeamalla. Nyt vastaavaan poikkeamaan ei ole enää perusteita, mikä voi osaltaan vaikuttaa etäpuhutteluiden järjestämisen mahdollisuuksiin.

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit toteavat yhteisessä lausunnossaan, ettei etäpuhuttelu sovi kaikille esimerkiksi terveydentilaan liittyvien suiden vuoksi, mistä syystä hakijan omalle mielipiteelle tulisi vastaisuudessakin antaa painoarvoa, vaikka lopullisen harkinnan asian suhteen jatkossa tekisikin Maahanmuuttovirasto.

Oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että esityksessä jää epäselväksi se, miten hakijan haavoittuva asema voidaan riittävän hyvin tunnistaa jo turvapaikkapuhuttelun tapaa harkitessa. Ministeriö pitää perusteltuna, että jatkovalmistelussa etäyhteyksin järjestettävä turvapaikkapuhuttelu ei perustuisi ainoastaan tarkoituksenmukaisuusharkintaan, vaan se säädösperusteisesti nimenomaisesti sidottaisiin siihen, ettei hakijan oikeusturva vaarannu.

Tuomioistuinvirasto sekä useammat hallintotuomioistuimet toteavat lausunnoissaan muutosta etäyhteyksien käytöstä myönteisenä, sillä muutoksella voidaan vaikuttaa myös muutoksenhakuvaiheessa asianäärien tasaiseen jakautumiseen eri hallinto-oikeuksien kesken.

Oikeudellinen neuvonta ja oikeusapu

Suurin osa lausunnonantajista korosti oikeusturvan toteutumisen tärkeyttä ehdotetuissa menettelyissä. Useat järjestöt nostivat lausunnoissaan esille huolensa oikeusturvatakeiden toteutumisesta, sillä heidän mukaansa on mahdollista, ettei rajamenettelyyn otetuilla hakijoilla tosiasiallisesti ole mahdollisuutta kunnolliseen ja asiantuntevaan oikeusapuun. Tämän näkemysten esittivät muun muassa Amnesty International ja Turvapaikanhakijoiden tuki ry.

Asianajajaliitto korostaa, ettei edes laajamittaisen maahantulon tilanteessa hakijoiden oikeusturvasta tule tinkiä. Tästä syystä liitto myös kyseenalaistaa julkisten oikeusaputoimistojen resurssit, mikäli hakijoiden määrä merkittävästi kasvaisi.

Sisäministeriö Inrikesministeriet

Eduskunnan oikeusasiamies painottaa viestinnän tärkeyttä, jotta kansainvälistä suojelua haakeva on tietoinen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan rajamenettelyssä. Tämän suhteen oikeusasiamies suosittelee menettelyä, jossa hakija allekirjoituksellaan vahvistaa saaneensa tiedot menettelystä.

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit tuovat yhteisessä lausunnossaan esille, että koska rajamenettelyssä käsiteltävien turvapaikka-asiaa koskevien toimeksiantojen hoitamiseen tulee vaikuttamaan menettelyn lyhyt kesto, on oikeusavun riittävään ja oikea-aikaiseen saatavuuteen liittyvät haasteet otettava huomioon. Tämä on erityisen olennaista, mikäli rajamenettelyyn otettujen hakijoiden määrä kasvaa merkittävästi.

Oikeusministeriö pitää lausunnossaan tärkeänä varmistaa, että hakijat saavat asiassaan riittävää oikeusapua. Esityksessä tulisi arvioida, miten tosiasiallisesti varmistetaan siitä, että hakija saa oikea-aikaista oikeusapua esimerkiksi täytäntöönpanokieltoa koskevan hakemuksen tekemisen suhteen, tai miten riittävän oikeusavun saatavuus turvataan lyhyessä, neljän viikon määräajassa. Neljän viikon määräaika on ministeriön mukaan oikeusavun osalta haastava.

Pakolaisneuvonta toteaa lausunnossaan, että esityksessä tulee vahvistaa, että hakijalla on oikeus tavata oikeudellinen avustaja henkilökohtaisesti, ja lisäksi hakijalla tulee olla oikeus avustajan läsnäoloon turvapaikkapuhuttelussa.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunnossa painotetaan, että vaikka rajamenettely on nopeassa aikataulussa toteutettava turvapaikkamenettely, hakijoiden oikeusturvan on siitä huolimatta toteuduttava täysimääräisesti, ja turvapaikkamenettelyn on oltava laadukas. Merkittävää lausunnon mukaan on myös se, ettei hakija käytännössä ehdi saada oikeudellista neuvontaa, ennen kuin ratkaisu itse rajamenettelyyn ottamisesta tehdään.

Ulkoministeriö toteaa, että rajamenettelyn yhteydessä oikeussuojakeinojen osalta on myös edellytettävä, että hakijat saavat tarvittavat tiedot turvapaikanhakumenettelystä, oikeusavusta ja siitä, miksi heidän liikkumistaan rajoitetaan.

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta lausuiivat erityisesti Oikeusministeriö, Tuomioistuinvirasto, hallintotuomioistuimet sekä Helsingin käräjäoikeus. Hallintotuomioistuinten resursseihin kiinnitettiin huomiota ja pidettiin tärkeänä niiden resursoimien huomioimista erityisesti laajamittaisen maanhantalon tilanteessa.

Tuomioistuinvirasto painottaa, että vaikka rajamenettely-esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia hallinto-oikeuksien työmäärään, tulee uudistuksen ja hallituksen muiden uudistusten vaikutuksia kyseiseen työmäärään arvioida kokonaisuutena. Vireillä on monia ulkomaalaislain uudistuksia, joilla voi kokonaisuutena arvioiden olla merkittäviä vaikutuksia esimerkiksi muutoksenhaun lisääntymiseen. Lisäksi Tuomioistuinvirasto toteaa, että rajatapahumiin liittyvien asioiden määrän lisääntyessä asiamäärät erityisesti Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen hallinto-oikeuksissa voivat lisääntyä merkittävästi. Virasto mainitsee myös uudistuksen mahdolliset vaikutukset säilöönottoasioiden määrään, jolloin työmäärä voi merkittävästi kasvaa niitä käsittelevissä käräjäoikeuksissa. Samaisen huolen ilmaisi myös Helsingin käräjäoikeus. Tämän perusteella Tuomioistuinvirasto suosittelee, että asiamäärien voimakkaaseen kasvuun varautumiseksi säilöönottoasioiden forumsäätelyä pohdittaisiin tarkemmin.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Hallintotuomioistuimet kiinnittivät myös huomiota niiden resursseihin ja pitivät välttämättömänä, että poikkeuksellisiin tilanteisiin pystytään varautumaan hyvissä ajoin.

Korkein hallinto-oikeus pitää hyvänä sitä, ettei hallintotuomioistuimille ehdoteta rajamenettelyn osalta uusia määräaikoja, ja että täytäntöönpanokiellon antamista koskeva harkinta koskisi vain hallinto-oikeuksia, ei korkeinta hallinto-oikeutta. Hallintotuomioistuinien määräaikojen jättämistä ennalleen piti hyvänä myös Helsingin hallinto-oikeus.